

เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิด

Learning management techniques to develop thinking competency

นางสาวจริยา ทะลั้งวิทย์

ตำแหน่ง อาจารย์

หน่วยงาน คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

E-Mail address ta.jariya@gmail.com

ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของคณะศิลปศึกษาในครั้งนี้ คณะกรรมการจัดการองค์ความรู้ ด้านการเรียนรู้ คณะศิลปศึกษา ได้มีการประชุมและหาข้อสรุปในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่อง เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิด โดยมีผลของการจัดการความรู้ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑. การเตรียมตัวของผู้สอนก่อนการสอนเพื่อพัฒนาการคิด

๑.๑ ศึกษาแนวทางในการสอนการคิด ผู้สอนต้องมีความแม่นยำในขั้นการสอนเพื่อให้ผลการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๑.๒ ผู้สอนต้องตั้งคำถามกับตัวเองเสมอว่า การสอนในแต่ละครั้งผู้เรียนจะมีสมรรถนะในการคิดด้านใดบ้าง และควรใช้เนื้อหา วิธีการใดในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

๑.๓ ผู้สอนต้องมีการวางแผนการสอนไว้หลายแบบ เพื่อใช้เป็นแผนสำรองกรณีใช้แผนแรกแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ

๑.๔ ผู้สอนต้องเป็นผู้ก้าวทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อนำมาบูรณาการร่วมกับเนื้อหาให้ผู้เรียนได้ขบคิด และฝึกฝนกระบวนการคิด

๒. การเตรียมความพร้อมก่อนการสอนคิด

การใช้วิธีการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิด ผู้สอนต้องทำการสำรวจผู้เรียนก่อนว่าผู้เรียนมีความพร้อมในการสร้างกระบวนการคิดมากน้อยเพียงใด เพราะหากผู้เรียนไม่มีความพร้อม เช่น ขาดการไตร่ตรอง ไม่ชอบการเรียนรู้ ขาดความสนใจใฝ่รู้ หรือไม่ตั้งใจในการทำงาน จะต้องใช้แนวทางการสอนคิดจากการคิดอย่างง่ายก่อนและค่อย ๆ เพิ่มระดับการคิดที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น กระตุ้นให้ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นจากประเด็นที่กำหนด

๓. วิธีการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาสมรรถนะการคิด

๓.๑ การให้ผู้เรียนแผ่ขยายความรู้โดยใช้ Mind Mapping จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของข้อมูลที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง

๓.๒ วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา/ กรณีตัวอย่าง จะต้องใช้กรณีศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา นอกจากนี้ต้องเป็นกรณีศึกษาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน และมีการตั้งคำถามกระตุ้นความคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การฝึกให้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และการคิดเพื่อการตัดสินใจในการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุด

๓.๓ วิธีการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ โดยการให้ผู้เรียนสร้างสรรค์เรื่องราวจากประเด็นที่กำหนด และจัดการแสดงให้เพื่อนร่วมชั้นชม แต่ก่อนการรับชมผู้สอนต้องมีประเด็นคำถามที่ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์จากสิ่งที่เพื่อน ๆ แสดงให้ดูด้วย

๓.๔ วิธีการสอนแบบใช้สถานการณ์จริง โดยต้องทำการวางแผนร่วมกับผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการศึกษา การเข้าถึงแหล่งความรู้ และวิธีการเก็บความรู้ และนำข้อมูลที่ได้อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

๓.๕ ใช้วิธีการแบ่งปันความรู้โดยผู้เรียนกับผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนกระบวนการ วิธีการ และขั้นตอนในการปฏิบัติทำ / ปฏิบัติเครื่องมือเอก โดยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเทคนิคและถ่ายทอดประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติของตนเองให้แก่เพื่อน ๆ ในห้องเรียนฟัง และให้แต่ละคนออกแบบแนวทาง/ วิธีการจากการเก็บเทคนิคต่าง ๆ ของเพื่อนในห้องเรียนและปรับใช้เป็นวิธีการของตนเอง

๓.๖ วิธีการสอนแบบหมวก ๖ ใบ เป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่หลากหลายคิดในมุมมองที่แตกต่าง เป็นการฝึกฝนให้มองปัญหาอย่างหลากหลาย

๓.๗ ให้ความสำคัญกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์โดยในการเรียนการสอนและการมอบหมายงานแต่ละครั้ง ผู้สอนควรมีคะแนนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้เรียนแสดงออกซึ่งการออกแบบ การคิด การสร้างสรรค์งาน ไม่ว่าจะเป็งานในส่วนที่เป็นทฤษฎีหรืองานในส่วนของการปฏิบัติ

๓.๘ ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้เป็นสื่อในการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิด เช่น การใช้แอปพลิเคชัน Kahoot, Quizizz มาใช้ในการตั้งคำถามเพราะสามารถกำหนดเวลาในการตอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดแบบรวดเร็วและเกิดการตอบสนองในทันที

๔. เทคนิคการใช้คำถามกระตุ้นการคิด

๔.๑ เตรียมคำถามที่จะใช้มาล่วงหน้า โดยจะต้องเป็นคำถามที่มีความหลากหลายทั้งในเรื่องของความยากง่ายในการตอบ และแนวทางในการตอบ ต้องเป็นคำถามที่ไม่มีข้อถูกเพียงข้อเดียว หรือมีแนวทางในการตอบเพียงแนวทางเดียว

๔.๒ ต้องเป็นคำถามที่มีคำตอบที่สามารถอ้างอิงหลักการและเหตุผลได้ เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำหลักการ ทฤษฎีมาใช้ในเหตุการณ์จริงหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๔.๓ ใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามอย่างอิสระ

๔.๔ ใช้คำถามแบบบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเรื่องที่เรียนกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

๕. บทบาทของผู้สอนในการพัฒนาสมรรถนะการคิดให้แก่ผู้เรียน

๕.๑ ไม่เป็นศูนย์กลางของห้องเรียน แต่ต้องเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ผู้ให้คำปรึกษา ผู้สนับสนุนการเรียนรู้

๕.๒ ให้กำลังใจและคำชมในแนวคิดของผู้เรียนเสมอเพื่อสร้างความมั่นใจและกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางความคิด

๕.๓ ไม่ตัดสินถูกผิดของคำตอบ แต่ต้องให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

๕.๔ สรุปลำดับของผู้เรียนและเชื่อมโยงเข้าสู่หลักการและทฤษฎี

๕.๕ ปล่อยให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระ ไม่ให้คำตอบแบบชี้นำหรือชี้แนะแนวคำตอบ เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่กล้าคิดต่าง

๕.๖ ต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเสมอ หากผู้เรียนเริ่มรู้สึกกังวลไม่ควรสร้างความกดดันให้ผู้เรียนเพราะจะทำให้กระบวนการทางสมองถูกปิดกั้น

๖. การส่งเสริมการสร้างสมรรถนะการคิดให้แก่ผู้เรียน

๖.๑ ฝึกฝนการบริหารสมองโดยใช้เกม เช่น เกมจับผิดภาพ เกมจับคู่ เกมเปิดแผ่นป้าย เกมหาจุดต่าง เป็นต้น

๖.๒ สอนวิธีการจัดการความเครียด สร้างความผ่อนคลายให้แก่ตนเอง โดยใช้การทำสมาธิ ฟังดนตรีแบบผ่อนคลายหรือดนตรีบำบัด

๖.๓ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และการดื่มน้ำในปริมาณที่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

๑. นำองค์ความรู้ที่ได้ไปสอดแทรกในเนื้อหาการสอนของทุกรายวิชาในหลักสูตรเพื่อเป็นการพัฒนานักศึกษาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน
ควรมีการวิจัยทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดเพื่อวิเคราะห์สมรรถนะทางการคิดในทุกชั้นปี